

Variantní a dubletní koncovky substantiv v češtině

K vyjádření gramatických významu (rodu) + čísla + pádu v čej. flektivní / pádové koncovky (+ předložky – lokál – bimorf).

Jedna forma (ohebný tvar) – více významů (pádový synkretismus/ homonymie).

Příklad ?

Jeden význam (jeden soubor významů) – více forem.

Příklad ?

Varianta – liší se stylová, kontextová, oblastní, ... (obecně české)

Dubleta – varianta, která je v rámci kodifikace zaváděna jako rovnocenná varianta (balíčcích/balíčkách, myji/myju).

Korpus – zdroj dat pro zkoumání variant a dublet

Kolik vzorů subst. v českých gramatikách najdeme?

Jaké podvzory?

Jak jsou zaznamenány tzv. výjimky?

Kde se můžeme dozvědět něco o frekvenci podvzorů a pohybu ve výjimkách ?

Který typ má nejméně variant popř. var. nemá?

stavení, soudce,

Který typ má nejvíce variant ?

hrad, píseň/kost, M – pán, muž, předseda

	PÁN	MUŽ	PŘEDSEDA	SOUDCE
D/L sg.	-u/-ovi	-i/-ovi	-ovi	-i/-ovi
V sg.	-e/-u	-i/-e		
N pl.	-i/-ové/-é	-i/-ové/-é	-i/-ové/-é	-i/-ové
G pl.	-ů/(-í)	-ů/-0/-í		
L pl.	-ích/-ech/-ách			

pane doktore Petře Ašere, mistře Ingmare Bergmane, pane ministře Vladimíre Mečiare, Vladimír Caldr, Saifr, Šlégr, Šimr, Vimr, Richtr, Puchmeltr, Vintr, Wintr, Ezr, nešťastníče, nešťastníče, jak se můžeš opovážit

bože, člověče, synu

lidí

hostí, bratří, koní, kněží

(ne)přátel, obyvatel

	HRAD	STROJ
G sg.	-u/-a	
V sg.	-e/-u	
L sg.	-e(ě)/-u	
G pl.	-ů/-0 (-í)	-ů/-0
L pl.	-ích/-ech/-ách	

dní

lesích/ech (1301:4 SYN2000, 1432:3 SYN2005),

kostelích/ech (201:47 SYN2000, 173:100 SYN2005),

*hotelích/ech (264:180 SYN2000, 213:199 SYN2005),
klášterech/řích (138:11 SYN2005, 90:13 SYN2000)*

*sudet, Poděbrad, Drážďan, Říčán, Loun, Klatov, Rokycan, Flander, Hradčan, Lán, Vysočan,
Loun,
dní
peněz (Řeporyje v korpusech je G. pl. doložen -í/-0, přičemž -0 je označen jako I, ostatní jako
F)*

	ŽENA	RŮŽE	PÍSEŇ	KOST
G pl.		-í/-0		

*míle, milice, chvíle, košile, neděle, svíce,
brýle, sáně, ...*

*-ice, (Babic, krabic, exhibic/ - ici, Liblic, přílbic, trubic, holubic, dračic, vačic, Ostrovačic,
Hrobčic, Žabčic, hadic, velbloudic, koalici, samic, škrábanic, Šumic, Ždanic, Nechanic,
Kanic, klekánic, míchanic, tkanic, Hranic, Heřmanic, tkanic, kajícnic, lazebnic, stavebnic,
tanečnic, ručnic, studnic, zadnic, polednic, obchodnic, výslednic, vinic, dřevěnic, Bohnic,
-yně (kuchyně, tchyně (ob. tchýně), jeskyně, svatyně) ve slovníku jsou u všech kromě tchyně
dubl., v korpusu gen. pl. kuchyň nedoložen.*

	MĚSTO	MOŘE	KUŘE	STAVENÍ
L sg.	-e(ě)/-u			
G pl.		-í/-0		
L pl.	-ích/-ech/-ách			

vajec, -išť

podtyp
historický vývoj
zakončení kmenová finála
životnost
okolí (střídání)

Samohláskové alternace KoS

? pravidla

? KDE

*mráz, sníh, vítr, stůl, kůl, hůl, sůl, moucha, dýka, brána, síla, vejce,
farma, cihla, královna, plachta, stavba, barva, břitva,
družstvo, jádro, bělmo, okno,*

M/I	pán	muž	předsed-a	soudc-e	hrad	stroj
N.sg.	X	X	X	X	X	X
G.sg.	X	X	X	X	-a/-u (-e)	X
D.sg.	-u/-ovi	-i/-ovi	X	-i/-ovi	X (-i)	X
A.sg.	X	X	X	X	X	X
V.sg.	-e/-u	-i/-e	X	X	-e/-u	-e/-i
L.sg.	-u/-ovi	-i/-ovi	X	-i/-ovi	-u/-e(-ě) (-i)	X
I.sg.	X	X	X	X	X	X
N.pl.	-i/-ové/-é	-i/-ové/-é (- í)	-i/-ové/-é	-i/-ové	X	X
G.pl.	-ů/ (-í)	-ů/-0 (-í)	X	X	-ů/-0	-í/-0
D.pl.	X	-ům/(-ím)	X	X	X	X
A.pl.	-y/ (-i)	X	X	X	X	X
V.pl.	-i/-ové/-é	-i/-ové/-é (- í)	-i/-ové/-é	-i/-ové	X	X
L.pl.	-ech/-ích/- ách	X	X	X	-ech/- ích/-ách	X
I.pl.	-y/-mi	-i/-ími /-mi	X	X	X	X
F	žen-a	růž-e	píseň	kost		
N.sg.	X	X	X	X		
G.sg.	X	X		-e(-ě)/-i	-i/-e(-ě)	
D.sg.	X	X		X	X	
A.sg.	X	X		X	X	
V.sg.	X	X		X	X	
L.sg.	X	X		X	X	
I.sg.	X	X		X	X	
N.pl.	-y(-i)	X		-e(-ě)/-i	-i/-e(-ě)	
G.pl.	X	-í/-0		-ím/-em(-ěm)	-em(-ěm)/-ím	
D.pl.	X	X		X	X	
A.pl.	-y(-i)	X		-e/-i	-i/-e	
V.pl.	X	X		-e/-i	-i/-e	
L.pl.	X	X		-ích/-ech(-ěch)	-ech(-ěch)/-ích	
I.pl.	X	X		-emi(-ěmi)/-mi	-mi/-emi(-ěmi)	
N	měst-o	moř-e	kuř-e	staven-í		
N.sg.	X	X	X	X		
G.sg.	X	X	X	X		
D.sg.	X	X	X	X		
A.sg.	X	X	X	X		
V.sg.	X	X	X	X		
L.sg.	X	X	X	X		
I.sg.	X	X	X	X		
N.pl.	X	X	X	X		
G.pl.	X	-í/-0	X	X		
D.pl.	X	X	X	X		
A.pl.	X	X	X	X		
V.pl.	X	X	X	X		
L.pl.	-ech/-ích/-ách	X	X	X		
I.pl.	X	X	X	X		

Úkol:

Cvrček, V. a kol. (2010) Mluvnice současné češtiny je mluvnice deklarativně vycházející z korpusů.

Na s. 188 a 189 najdeme formulaci:

Substantiva vzoru *moře/kuře* mají v N/A sg. (končí v N/A/V sg.) koncovku *-e někdy psané -ě*.

NĚKDY

Jsme schopni „někdy“ definovat určitěji ?

Existují nějaká pravidla vymezení/omezení distribuce grafému *e/ě* v češtině ?

Jaká ?